

Undersøkelse: Luseproblematikk i oppdrettsnæringen november 2023

Forord

Tekna har lenge jobbet politisk med å sette fiskehelse og fiskedødelighet på dagsordenen og med å få på plass tiltak og reguleringer som kan bedre velferden for fisken i oppdrettsnæringen.

På oppfordring av styret i den faglige foreningen Tekna Havbruk og fiskehelse, har vi høsten 2023 gjennomført en undersøkelse blant våre medlemmer som har utdanning innen fiskehelsebiologi og veterinærstudier, for å kartlegge luseproblematikken i oppdrettsnæringen.

Medlemmene ble stilt spørsmål om luseproblematikk, lusebehandlinger og samarbeidet mellom fiskehelsebiolog/fiskehelsepersonell og oppdretter. Undersøkelsen gikk både til de som tidligere har jobbet operasjonelt i næringen og de som gjør det nå. Vi ønsket med dette å få et innblikk i hvordan fiskehelsepersonell har det i sin arbeidshverdag og undersøke hvorvidt de opplever arbeidspress og eventuelle utfordringer ved å utøve sitt oppdrag med å ivareta fiskehelsen på best mulig måte. Spørsmålene dreier seg om oppdrett av atlantisk laks.

Utvalg

Undersøkelsen ble sendt til alle Tekna-medlemmer med utdanningsbakgrunn innen havbruk, fiskehelse og de som har grad innen cand.med. veterinær, totalt til sammen 390 medlemmer. Vi oppfordret alle til å svare på undersøkelsen, uavhengig av om de jobber eller har jobbet med fiskehelse,

Svarprosent

133 medlemmer svarte på undersøkelsen, noe som utgjør en svarprosent på 34 prosent. Av de 133 spurte, svarer 40 av disse svarer at de aldri har jobbet i fiskehelsetjenesten, disse personene har blitt rutet ut av undersøkelsen.

1. Sammendrag

Hovedkonklusjonen i rapporten er at fiskehelsebiologers faglige råd og innspill blir eller har blitt verdsatt og tatt til følge av oppdrettsnæringen. 65 prosent mener at deres faglige råd blir verdsatt, det er kun 3 prosent som er uenige i dette. 50 prosent er enige i at deres faglige råd og innspill ble/eller blir tatt til følge, kun 6 prosent er uenige.

40 prosent mener at de blir involvert fra tidlig stadium og at valg av behandlinger gjøres i fellesskap, 30 prosent mener at de i liten grad blir involvert fra et tidlig stadium. 41 prosent er enig i at behandlingene kommer som en bestilling og at man selv må ta initiativ til dialog om behandling. 48 prosent mener at bestilling av risikovurdering kommer på kort varsel, som regel etter at behandling er bestilt og det er vanskelig å endre. 17 prosent mener at det i liten grad er åpning for diskusjon og involvering i valg av behandlinger.

Det er flere årsaker til at faglige vurderinger overprøves. 69 prosent mener at «logistikk, ikke tilstrekkelig tilgang på avlusningsverktøy og anbefalt metode» er årsaken til dette. 52 prosent svarer at «logistikk og beredskap, ikke tilstrekkelig tilgang til slaktekapasitet» er grunnen til dette mens, 47 prosent at «lusereglementet prioriteres fremfor hensynet til dyrevelferd». 44 prosent svarer at «hensynet til produksjon og ønske om å produsere mer fisk» kommer før faglige vurderinger.

25 prosent av fiskehelsebiologene svarer at de er bekymret for å miste oppdrag ved å gå imot oppdragsgivers oppfatninger om behovet for avlusning.

59 prosent har vurdert å slutte i jobben på grunn av høy arbeidsbelastning. Hele 88 prosent av de spurte svarer at de har opplevd utbrenthet eller fysiske plager i jobben som fiskehelsebiolog.

Innholdsoversikt

1.	Sammendrag.....	4
2.	Resultatene	6
	Arbeidet med luseproblematikk	6
	Hvordan behandles fiskehelsebiologenes råd og innspill?.....	10
	Oppfattelsen av involvering i oppdretters vurderinger og planlegging av lusebehandlinger	11
	Arbeidsbelastning	15

Arbeidet med luseproblematikk

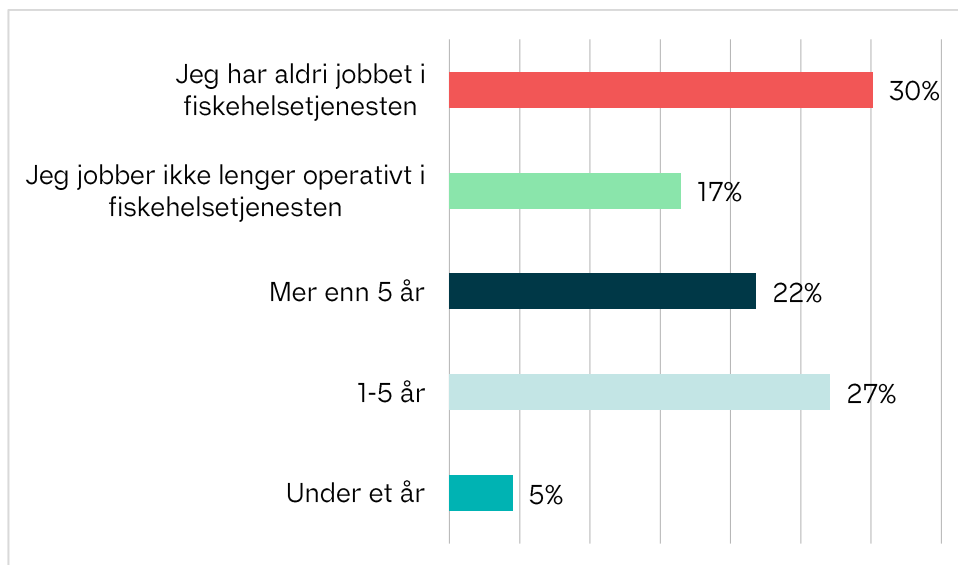
Av de spurte i undersøkelsen har 40 medlemmer aldri jobbet i fiskehelsetjenesten, Av respondentene i undersøkelsen har 17 prosent jobbet med fiskehelse tidligere. Resten av respondentene har jobbet med fiskehelse med ulik varighet.

Over halvparten av de spurte, 54 prosent, jobber på Sør-/Vestlandet, 20 prosent i Trøndelag/Møre og Romsdal, 17 prosent i Troms og Finnmark og 9 prosent i Nordland.

88 prosent jobber med feltarbeid innen settefiskproduksjon eller sjøproduksjon. De resterende (22 prosent) jobber innenfor ledelse, utvikling, forskning, salg, eller annet.

30 prosent av respondentene bistår eller har bistått oppdrettsanlegg med faglige vurderinger knyttet til luseproblematikk som en del av de daglige arbeidsoppgavene sine, 35 prosent på en ukentlig basis. 68 prosent har jobbet aktivt som rekvirenter i lusebehandlingen.

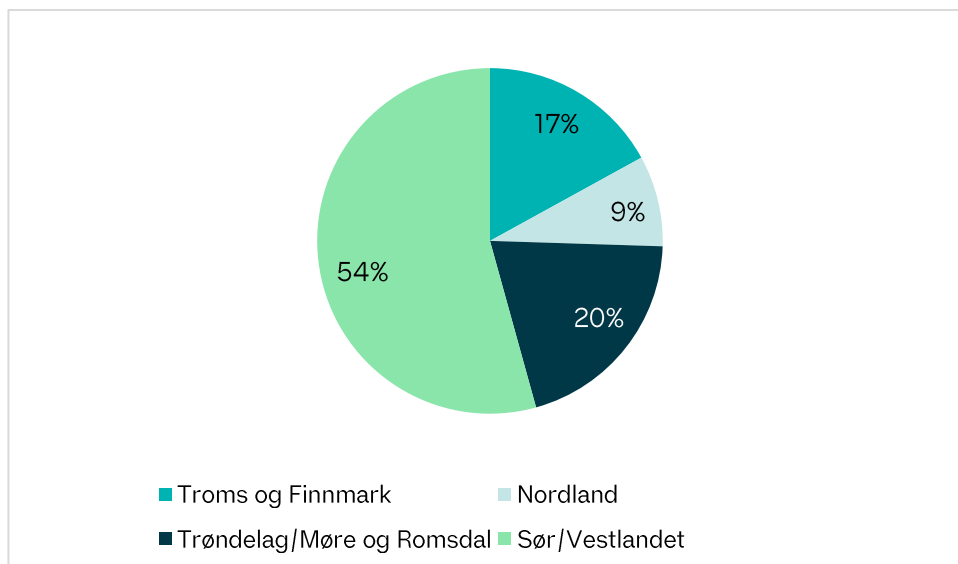
Figur 1 Hvor lenge har du arbeidet i fiskehelsetjenesten?

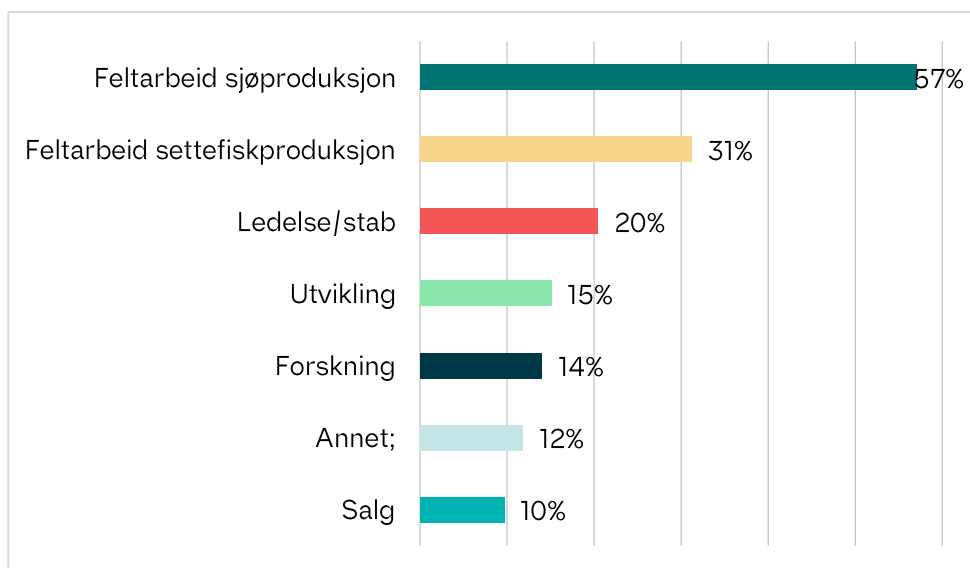
Hvor lenge har du arbeidet i fiskehelsetjenesten?

Under et år	6	5 %
1-5 år	36	27 %
Mer enn 5 år	29	22 %
Jeg jobber ikke lenger operativt i fiskehelsetjenesten	22	17 %
Jeg har aldri jobbet i fiskehelsetjenesten	40	30 %
Total	133	100 %

Figur 2 Hvor jobber du?

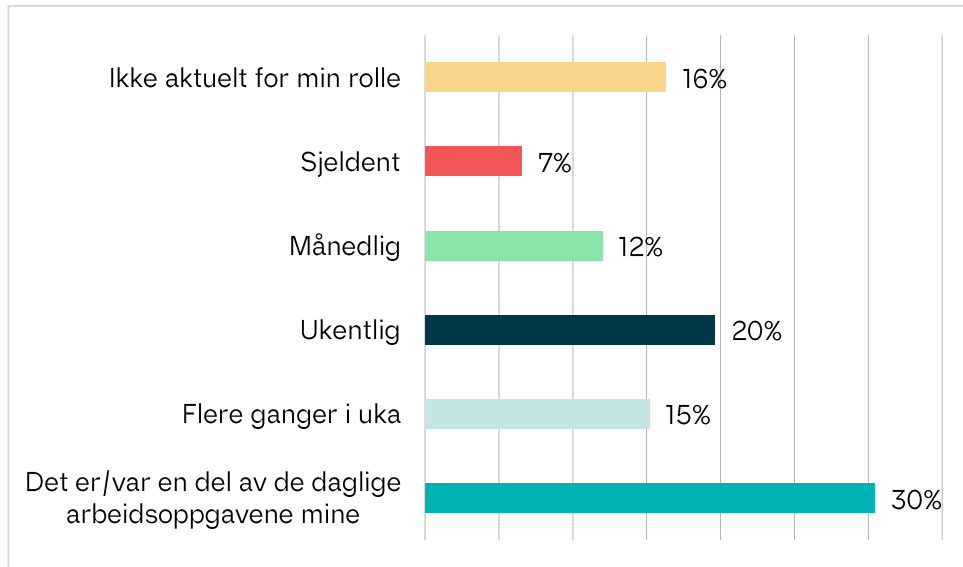

Figur 3 Hvilke område(r) arbeider du mest med per i dag?

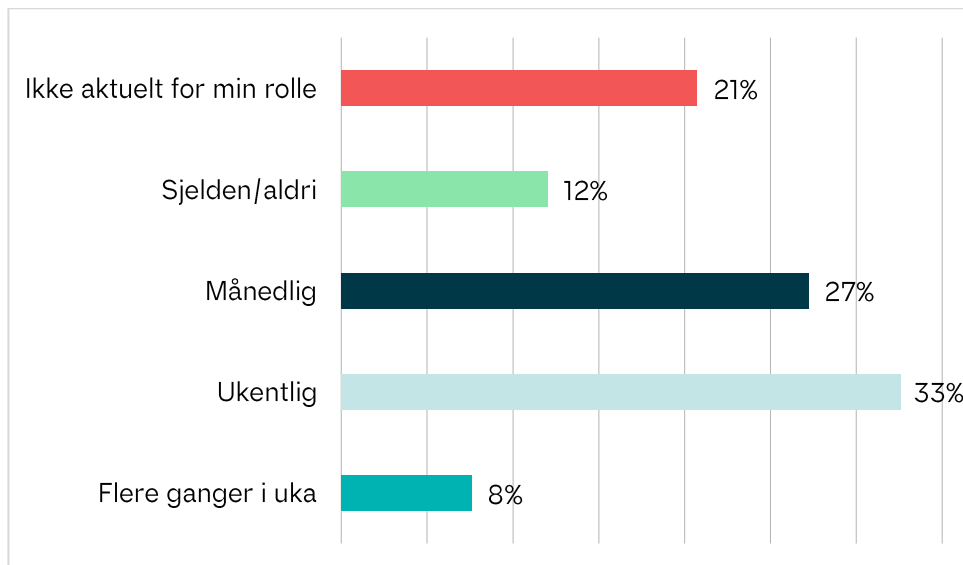

Annet;
Arbeidsledig
Søknader, biosikkerhetsplaner mm
Rådgivning
Undervisning
Diagnostikk
Arbeidsledig
Planlegging og analyse
Felt, rensfiskproduksjon
Hygienekontroll
Forskning
Sertifisering/revisjon
Prosjektarbeid

Figur 4 Hvor ofte bistår/bistod du oppdrettsanlegg med faglige vurderinger knyttet til luseproblematikk?

Figur 5 Hvor ofte er du/var du som rekvirent ansvarlig for lusebehandling?

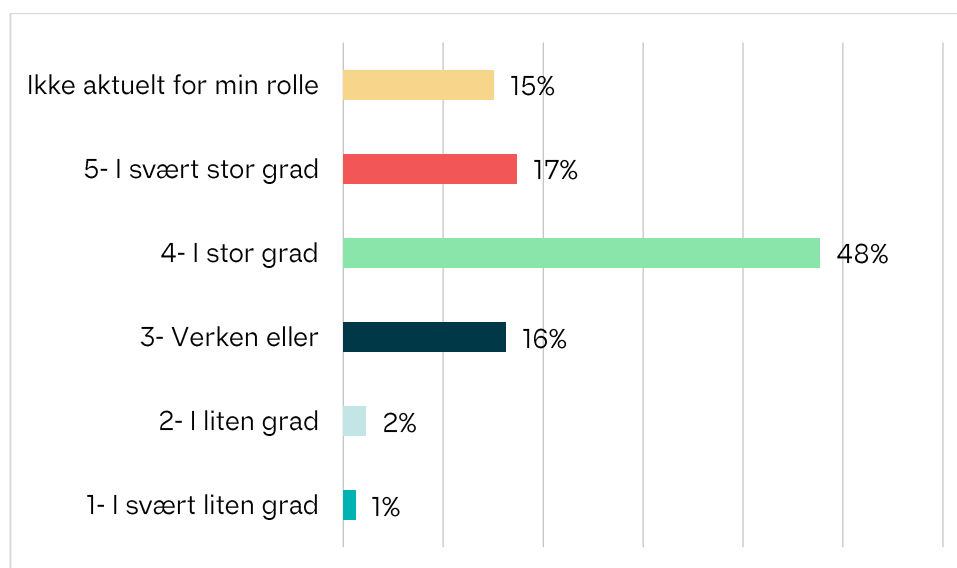

Hvordan behandles fiskehelsebiologenes råd og innspill?

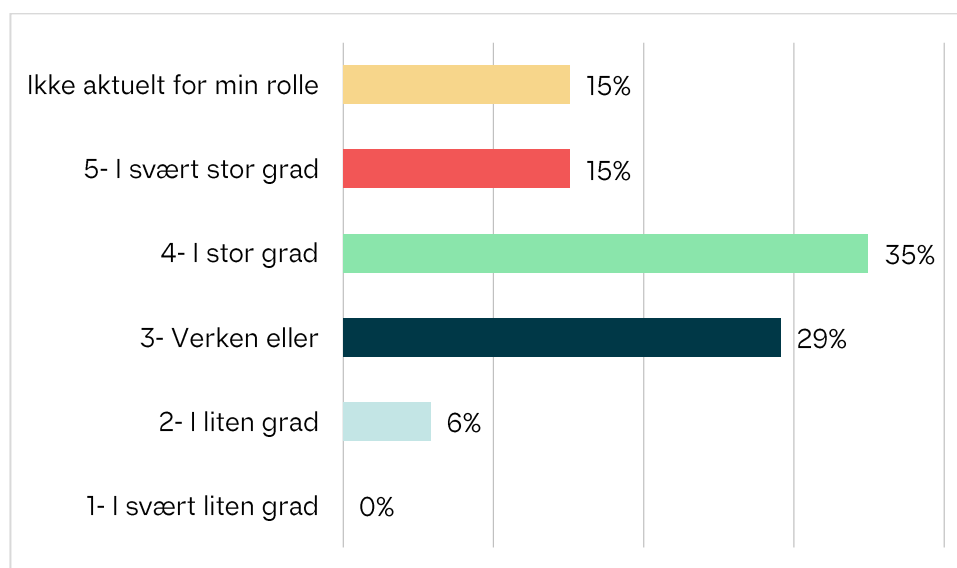
65 prosent er enige i at deres faglige råd og innspill blir eller har blitt verdsatt, få er uenige i dette, kun 3 prosent.

50 prosent er enige i at deres faglige råd og innspill ble/eller blir tatt til følge. 29 prosent svarer verken eller på dette spørsmålet, 6 prosent i liten grad.

Figur 6 Dine faglige råd og innspill blir/ble verdsatt

Figur 7 Dine faglige råd og innspill blir/ble tatt til følge (f.eks at ikke-medikamentell avlusning gjennomføres)

Oppfattelsen av involvering i oppdretters vurderinger og planlegging av lusebehandlinger

Medlemmene ble spurt i hvilken grad fire påstander rundt egen involvering i oppdretters vurderinger og planlegging av lusebehandlinger stemte eller ikke på en skala fra 1-5, der 1 er i svært liten grad og 5- i svært stor grad.

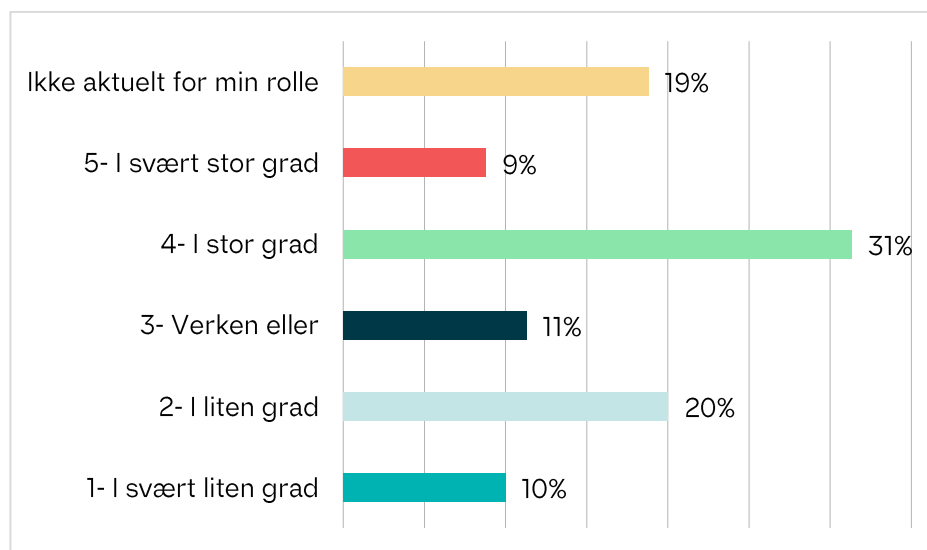
40 prosent mener at de blir involvert fra tidlig stadium og at valg av behandlinger avgjøres i felleskap. Tar vi bort de som svarer at dette spørsmålet ikke er relevant for deres rolle, gjelder dette 49 prosent. 30 prosent mener at dette i liten grad stemmer.

41 prosent er enig i at behandlingene kommer som en bestilling og at man selv må ta initiativ til dialog om behandling. 48 prosent er enige i at bestilling av risikovurdering kommer på kort varsel, som regel etter at behandling er bestilt og det er vanskelig å endre. Likevel er det kun 17 prosent som mener at det er liten åpning for diskusjon og involvering.

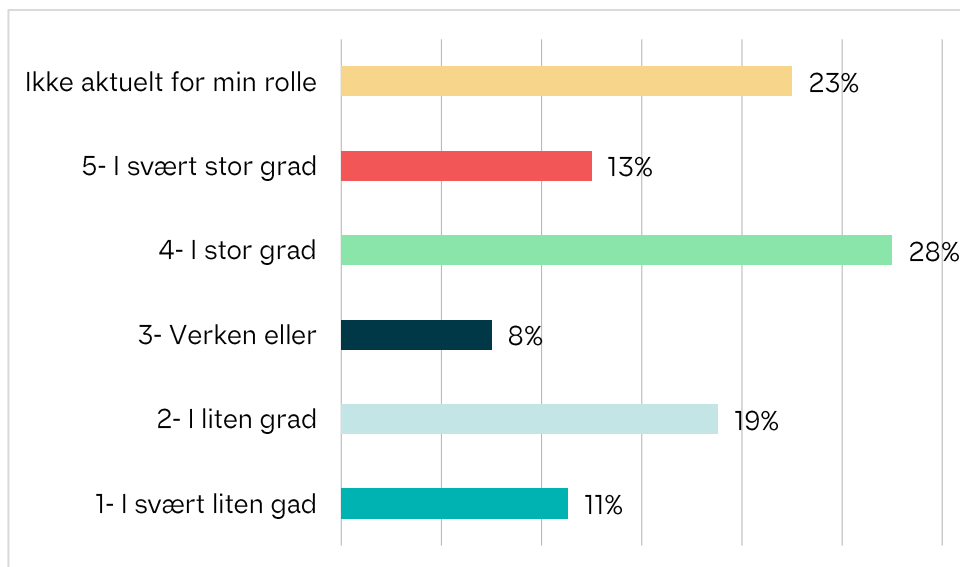
Dersom faglige vurderinger overprøves svarer 69 prosent at «logistikk, ikke tilstrekkelig tilgang på avlusningsverktøy og anbefalt metode» er årsaken til dette, 52 prosent svarer at «logistikk og beredskap, ikke tilstrekkelig tilgang til slaktekapasitet» er grunnen, 47 prosent at «lusereglementet prioriteres fremfor hensynet til dyrevelferd» mens 44 prosent svarer «hensynet til produksjonen og ønske om å produsere mer fisk»

25 prosent er bekymret for å miste oppdrag ved å gå imot oppdragsgivers oppfatninger om behovet for avlusning

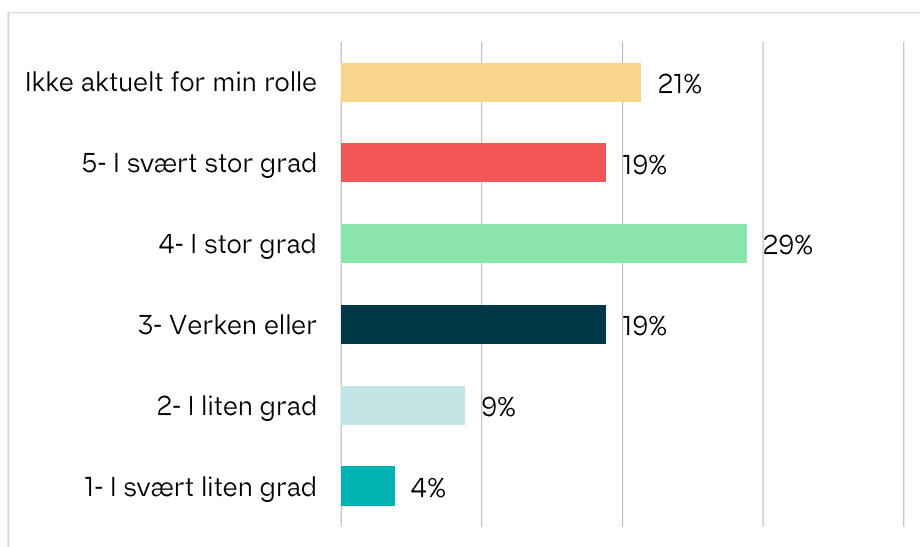
Figur 8 Man blir involvert fra tidlig stadium og vurderinger og valg av behandlinger avgjøres i felleskap

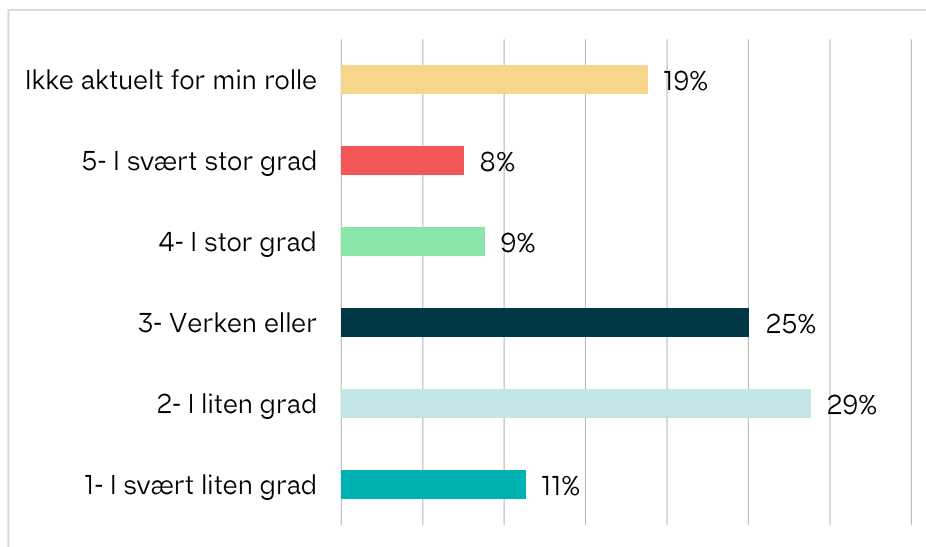
Figur 9 Behandlinger kommer som ferdig bestilling, du må selv ta initiativ til dialog om behandling

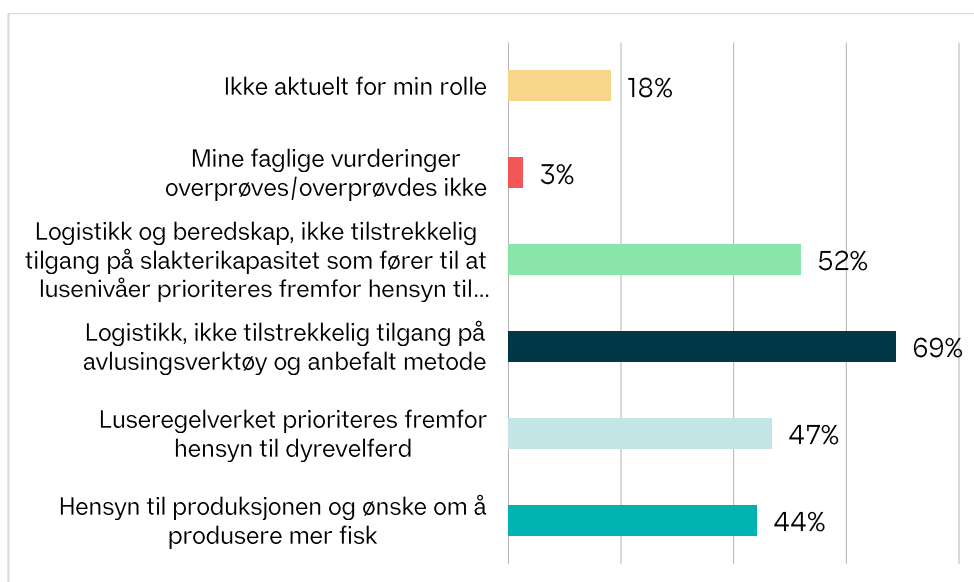
Figur 10 Bestilling av risikovurdering kommer på kort varsel, som regel etter at behandling er bestilt og det er vanskelig å endre

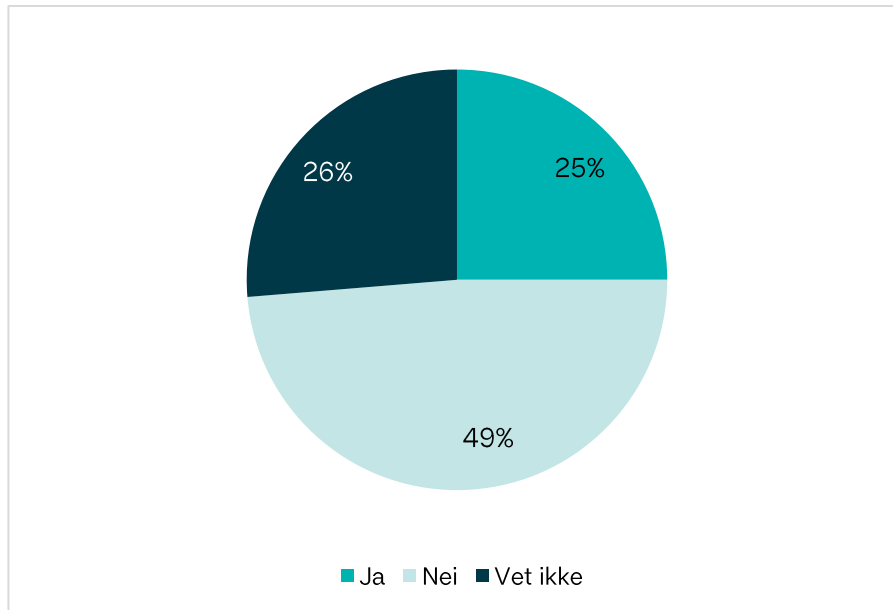
Figur 11 Det er liten åpning for diskusjon og involvering

Figur 12 Dersom dine faglige vurderinger overprøves/overprøvd, hva er/var årsaken? Flere svar mulig

Figur 13 Er du/var du bekymret for at du/arbeidsgiver kan miste/kunne miste oppdrag ved å gå imot oppdragsgiver/produzent sine oppfatninger om behovet for avlusning?

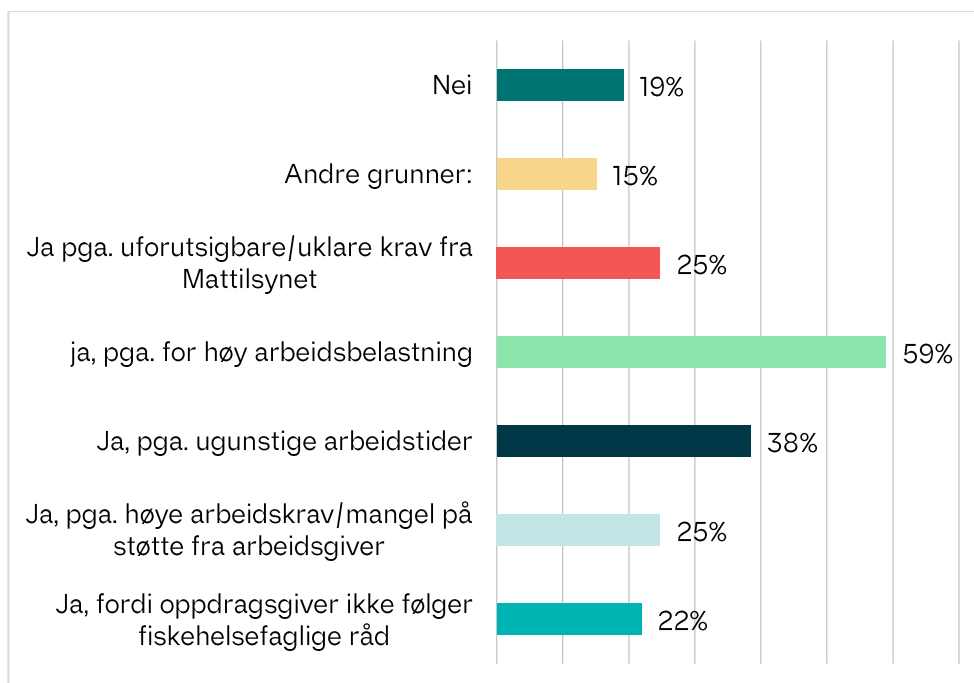

Arbeidsbelastning

59 prosent har vurdert å slutte i jobben pga. for høy arbeidsbelastning, 38 prosent pga. ugunstige arbeidstider, 25 prosent pga. uforutsigbare/uklare krav fra Mattilsynet, 25 prosent pga. høye arbeidskrav/mangel på støtte fra arbeidsgiver og 22 prosent fordi oppdragsgiver ikke følger fiskehelsefaglige råd. I annet svarene gis mange av de samme forklaringene, skrevet på andre måter.

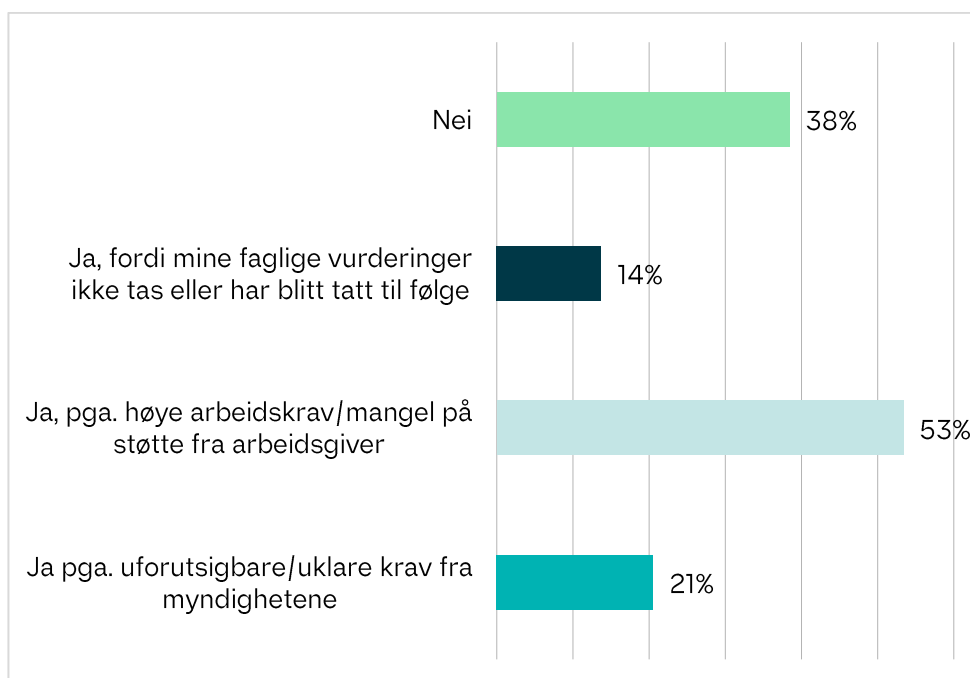
88 prosent har opplevd utbrentet eller fysiske plager i jobben som fiskehelsebiolog, 53 prosent pga. høye arbeidskrav/mangel på støtte fra arbeidsgiver og 21 prosent pga. uklare/uforutsigbare krav fra myndighetene.

Figur 14 Har du vurdert å slutte/har du sluttet som operasjonell fiskehelsebiolog i felt? Flere svar mulig

Men har strengt tatt ikke vurdert å slutte...
Ja delvis, etter mange år med ei næring der mange aktører prioriterer vekst på tross av økende utfordringer med lus og dødelighet, i stede for å gjøre en jobb med de underliggende og grunnleggende årsakene; kvalitet på smolt, driftsområder/brakkleggingssoner etc. De bare peiser på istede for å løse problemer og drive forebyggende arbeid FØR vekst.
Mangel på faglig utvikling pga arbeidsgiver
Svært høy turnover, rett og slett ikke tid til å gjøre lovpålagt jobb, oppdretter følger ikke instruksjer - vi står med alt ansvar
Lav lønn relativt til krevende vurderinger og risiko på eget navn. I tillegg til å alltid være mellom barken og veden.
Sluttet med helsearbeid på sjø grunnet ovennevnte faktorer, men fortsatt på settefiskanlegg grunnet mer stabile/forutsigbare forhold
Har sluttet og gått over til noe annet på grunn av de etiske dilemmaene ble for tøffe
Annen stilling
Ja, fordi fhp/veterinærer blir mer brukt som "brikker" for å godkjenne avlusing
Sluttet for mange år siden.
Tilbydd mer gunstig stilling ift. flere av punktene listet opp over ifm fusjon.

Figur 15 Har du opplevd utbrenthet eller psykiske plager i din jobb/da du jobbet som fiskehelsebiolog? Flere svar mulig

Generelle kommentarer fra undersøkelsen

- Stor variasjon i fremgangsmåten ved avlusning. Utfordrende når man er uenig
- Det må gjøres et arbeid innen arbeidsvilkår og hva fiskehelsepersonell aksepterer av dødelighet/forventet dødelighet
- Lite handlingsrom. Sårproblematikk tynger. Staten ilegger begrensninger på bruk av autogenvaksiner vi vet fungerer. Lovpålagt ansvar hos fhp utvides stadig, og rammer den enkelte veterinær/fiskehelsebiolog dersom det ikke følges. Bedriftene driver de ansatte hardt og det ER IKKE TID til å oppfylle kravene eller gjøre faglig grundig arbeid
- Frustrerende når myndighetene ikke kommer med veiledning som fungerer i praksis
- Mye fokus på sjø og lusebehandling, men de samme utfordringene oppstår like gjerne ved andre produksjonstrinn og/eller behandlinger.
- tror det er mange som blir dratt mellom det å gjøre det beste for fisken og produksjons jaget
- Det er for stor produksjon av fisk i dag. Det må skaleres ned for p få kontroll på alle problemene. Rensefisk bør forbys!
- Etter at det har blitt utstrakt bruk av bløggebåter under behandling er tallene på dødelighet etter behandling feil. Veldig mye fiskedød går under radaren som bergingsfisk. Dette er svimere som tas direkte til bløggebåt og videre til slakt ifbm avlusing. Da registreres den som slaktet fisk selv om den egentlig døde ifbm avlusing.

Sluttkommentarer gitt, av medlemmene som ikke jobber i fiskehelse: før de ble rutet ut av undersøkelsen.

- Fiskehelsen er ikke god nok
- Fint at dette blir undersøkt
- Flott at det utføres en undersøkelse. Selv om jeg ikke jobber i fiskehelsetjeneste, har jeg kollegaer som jobber direkte med dette, og jeg vet at de er presset fra flere hold.
- Jobber i forvaltningen, og sitter ofte med et inntrykk av at Fiskehelsetjenestene/-personell presses av oppdragsgiver til å anbefale behandlinger som ikke er tilrådelig.
- Forvaltningen er like viktig i denne problematikken. Den har ikke vært tilstrekkelig aktiv og handlekraftig.
- Veldig bra at Tekna gjennomfører undersøkelsen

Tekna – Teknisk-
naturvitenskapelig forening
Postboks 2312 Solli
0201 Oslo

www.tekna.no
Org.nr 971 420 782
post@tekna.no
+47 22 94 75 00